

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

§. 3. De Dubio iuris merè speculatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

contra propriam magis tutam & probabilem. Si enim subditus aliquid licite agere potest, praecipiente superiori, etiam debet.

12 *Deinde*, In dubio inter superiorē & subditū praesumptio est pro superiore, arg. c. quid culpatur. 23. q. 1.

Et licet subditus dubitet, utrum superior iuste praecipiat, tamen tenetur obedire, nisi grave damnum timeatur. 12.

§. III.

De Dubio iuris mere speculativo.

13 **R**egula illa, quod liceat quamvis probabilem sententiam sequi, accommodanda non est ad quaestiones mere speculativas, qualis est de valore baptismi, V. C. si ministretur in materia, vel forma dubia & incerta, nam licet in scholis probabiliter doceatur, tamen cum sit mere speculativa, nihil dicat de operando, Et in sententia dubia periculum est, ne invalide sacramentum administretur, cum magna irreverentia.

Excipitur tamen casus necessitatis, in quo recte administratur sacramentum, perfertim unum ex necessariis, cum dubio valoris saltem sub conditione. Ita enim v. c. proles baptizatur, exerta ex utero solā manu, si periculum in mora sit, cum enim ratio dicat, ex duobus incommodis minus eligendum, in tali casu cessat periculum irreverentiae formalis. 13.

14 Non tamen requiritur in quaestionibus de valore Sacramenti exacta certitudo, sed sufficit magna probabilitas, quomodo aiunt *Doctores* ~~esse~~ sacramentum poenitentiae accipere, cum sola attritione etiam cognita, conformando se probalissima senten-

sententiæ, quod talis dolor in Sacram. sufficiat, quia opposita sententia negans attritionem sufficientem valde improbabilis est: quia sequeretur hominem nunquam iustificari per ipsam susceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, cum iam ante per contritionem eum iustificatum esse oporteret, quod tanquam improbile communiter iam rejicitur. 13.

De Medico & Chirurgo.

Medicus in curando infirmum sequi debet sententias certas & securas, relictis incertis ac dubijs. Ratio; quia Medici officium & lex charitatis ita postulat, ut adhibeantur remedia, quæ ad propositum sanitatis finem magis idonea sunt, id est, profutura non obfutura iudicantur.

Quod si nulla nisi dubia & periculosa medicamenta suppetant, & Medicus intelligat, certò moriturum infirmum, nisi medicamentum adhibeatur, non carens quidem periculo accelerandæ Mortis, iunctum tamen cum probabili spe conferendæ sanitatis, adhibere poterit. Adrian. ex Galeno. 14.

De Iudice in Causa dubia.

Iudex debet sententiam ferre, quæ inspectis allegationibus & probationibus, probabilior iurique conformior est, i. Quia iudicis officium est partibus litigantibus sententiam dicere secundum merita causæ: est autem per se notum, eam litigantium partem, quæ causam suam in iudicio secundum leges & rationes probabilius defendit, potiore iure mereri. Ergo.

Nota. Iudicem non secundum benevolentiam iudicare

iudicare debere iuxta regulam 12. in 6. In iudicio non est acceptio personarum habenda. 14.

Quod si causæ & rationes hominum litigantium æqualis sint, tunc iudex allegare potest eam ad superiorem vel arbitros partium consensu statuere, vel compositionem suadere, vel vni dimidium, alteri alterum dimidium iuris aut rei, de qua lis est, adiudicare.

Probabilior verò causa ceteri debet illa 1. cui lex eo loco recepta assistit. Nam *iudex in mandatis habet, ut secundum leges iudicet.* l. nemo. C. de sentent. Adde iudicem defectum scientiæ advocatorum & litigatorum supplere posse ac proferre, quod scit legibus ac iuri publico convenire, iuxta Abb. in c. Raynutius, num. 11. de testam. ubi ait. *Vbicunq; aliquod ius ex deductis in iudicium competit parti, licet pars ignoret, potest & debet Iudex ex officio supplere, cum ipsi notorium sit.* Quæ ad facta pertinent, illa ex notitia proferre debet, quæ ex actis & instrumentis accepit.

2. Quam loci consuetudo tuetur, iuxta l. 1. C. quæ sit longa consuetudo. Nam in dubio *Optima est legum interpretis consuetudo.* leg. si de interp. ff. de legib.

3. Quam Doctores eo causarum genere bene periti communiter sequuntur. 4. Quam firmiter rationum momenta stabiliunt. 5. Si cætera paria sunt, benigniora proferri debent, iuxta reg. 56. ff. *quod promissori favet, ut in casu dubio minus astringatur.* Item, quod fidei & Religioni, atq; animæ salutem conducit: nam tales causæ, quam maximè favorabiles esse solent, *summa enim ratio est quæ pro religione facit,* l. sunt personæ. ff. de religiof. Præterea, *cum partium iura obscura sunt, Reo potius favendum est quam Actori.* reg. 11. in

6. Quare Actore non demonstrante, Reus absolvi debet,

debet, non quidem pronunciando ipsum innocentem esse, sed crimen de eo demonstratum non fuisse.

De Advocato.

NOta. Hæc quæ de Iudice dicta, de Advocato 17
dici non possunt, quia Advocati officium non est definire, seu ius dicere inter partes contendentes, sed parti vni litigantium assistere. Consequenter si Advocatus causam clientuli non manifeste iniquam, sed probabilem iudicet, licite eius causam suscipit, etsi causam adversariam probabiliorem, & facilius obtinendam arbitretur. Nam quotiescunq; causa dubia seu controversa est, permittitur parti litem cum aduersario contestari; atque propositis iuribus ac rationibus suis, iudicis dirimentis sententiam postulare. *Potest autem qui per alium, quod potest facere per seipsum. reg. 68. in 6.* Nam ideo iura Advocatum permittunt, vt sit vicarius partis litigantis.

Cæterum Advocatus causam dubiam suscipiens, 18
debet 1. inspicere diligenter causæ æquitatem, & si iniustam comperiat, non suscipiat patrocinium, alioquin tanquam concausa ad compensationem damni parti læsæ obligatus erit. 2. Vt sincere aperiat clienti, quantam probabilitatem & spem victoriæ obtinendæ habeat, alias si spe inani & sumptibus frustraneis clientem involuat, ad compensationem damni obligatur. 3. Vt paratus sit abstinere & clienti significare, quam primum in progressu litis iniquitatem deprehenderit.

His adde 1. Si bonâ fide & probabili ignorantia 19
ductus Advocatus causæ patrocinium suscepit,
& po-

& postea ex noua causa, V. C. propter instrumentum repertum, vel clientuli confessionem, causæ iniquitatem deprehendit, salarium nihilominus peti potest, secus si ob imperitiam causæ iniquitatem non cognouit.

Adde 2. quamvis absolute loquendo talis deprehendens iniquitatem causæ, quam defendendam suscepit, possit eam derelictæ parti adversæ operam præstare, dummodo secreta quæ cum expresso, vel tacito reticendi pacto accepit, non aperiat; tamen plerunque id scandalo non carer, ideoque dissuadendum, nec à magistratu permittendum 16.

- 20 Adde 3. Quod peccet Advocatus, sicut & Iudex vel Consiliarius, si intellecto, quod pars vna litigantium causam iniquam habeat, auctores sunt transactionis faciendæ, cum alterius partis damno, quandoquidem transactio solum in causa dubia intervenire debet.

De Iure dubio Proprietatis.

- 21 **S**I bonæ fidei possessori superveniat dubium, num res sua sit, & post diligentem veritatis inquisitionem, nihil certi cognoscere possit, licite eam retinet, imò & absomit, & qui tali possessori in dubio rem aufert, peccat ac restituere debet. 16.

Sed licet postea alienam fuisse demonstratur, non amplius tamen obligatur, quam inde locupletior factus Prob. Assertio; nam in pari causa possessor potior haberi debet reg. 170. ff. siue in pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis. reg. 65. in 6.

Quod si bonæ fidei possessor speculative probabilius iudicet, rem alterius esse, dum tamen moralem

lem certitudinem non habet, ad nullam restitutionem obligatur. Non tenetur aliquis iure possessionis suæ seipsum privare ante omnem iudicis sententiam, nisi constet rem ad alterum pertinere. Vt S. Augustinus, Bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum: cum vero scierit, nec ab aliena possessione recesserit, tunc malæ fidei possessor perhibebitur. Dum vero partium iura obscura sunt, ordinariè loquendo, est præsumptio pro possessore. 17.

Secundo, Qui ab initio dubius fuit, & ideo non bonæ fidei possessionem rei nactus, debet eam restituere, saltem secundum proportionem dubij iuris, quod alter in illa re habere videtur. Qui enim rem aliquam accipit, dubitans vtrum accipiendi ius habeat, is malæ fidei possessor est: igitur durante hoc dubio, possessio illi suffragari non debet.

De Dubio valoris Matrimonij.

Dubitans de matrimonij contrahendi valore (quia V. C. certum nuncium de morte coniugis non accepit) abstinere cogitur, ob favorem sacramenti, ne invalidè administraretur, & ob hoc principium; Malæ fidei contractum iniuri, possessionemque inchoari ab eo, qui ab initio dubitat, num contrahendi ius habeat. Quare qui ita malæ fide contraxit, durante dubio, reddere, sed non petere debitum potest.

Quod si vero post matrimonium bonæ fidei contractum superveniat dubium, de illius valore, licite potest petere debitum. Nam dubium superveniens bonæ fidei possessori obesse non debet.

De

De Iure belli in causa dubia.

25 **E**Xorto inter Principes dubio de iure proprietatis, potior est causa possessoris bonæ fidei. Sin longè probabilius iudicetur, ad alterum rem pertinere, tunc possessor in transactionem consentire debet: alioquin bellum contra eum geri potest, si partes contendentes iudicem superiorem non habent, Quod si verò possessor dubius superiorem iudicem habeat, tunc, antequam condemnetur, nihil restituere tenetur, dummodo actor impeditus non sit, quo minus, si velit, iudicio contendere possit: possessor etiam iustæ sententiæ superioris sustare paratus sit.

26 Si neuter contententium rem bonâ fide possideat, tunc vnus alterum mutuo consensu ad transactionem cogere potest, vt dividantur omnia proportione dubij iuris, quod cuiq; competere videtur. Quod si iustæ huic transactioni & petitioni alter satisfacere recusset, iam iniustus esse incipit, ideoque bello peti potest.

27 Per accidens, videlicet ob ignorantiam fieri potest, vt bellum ex vtraq; parte formaliter iustum sit, vt si partes post exactam causæ discussionem iudicio discrepent: & vna quidem arbitretur, certò sibi rem debitam esse, altera vero sibi; Quo casu alteram quidem partem necesse est decipi: Si tamen error invincibilis, & non ex pravo affectu ortus, sit, fieri potest, vt bellum vtrobiq; iustum sit. 20.

Qui in aliquo regno subditi sunt, si de aliqua re contendant, debent stare sententiæ Regis, vel præiudicis Regni, ideoque inter tales ordinarie bellum gerere non potest.

§. IV.